

Benedendamsestraat 19 te Ameide

rapport 4634

Benedendamsestraat 19 te Ameide (gemeente Zederik)

Een briefrapport

J. Holl

ADC Briefrapport 4634

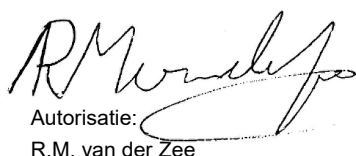
In opdracht van: Van den Heuvel Ontwikkeling & Beheer B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 17 juni 2019

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
R.M. van der Zee

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel. 033 299 8181
E-mail info@archeologie.nl

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Van den Heuvel Ontwikkeling & Beheer B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in mei 2018 een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd uit op de locatie Benedendamsestraat 19 in Ameide, gemeente Zederik. Aanleiding is de voorgenomen woningbouw.

In 2015 is voor het onderhavige plangebied door IDDS een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd.¹ Op basis van de resultaten van dit onderzoek is geadviseerd om een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Omdat ten behoeve van de aanleg van bebouwing het maaiveld wordt verhoogd en het archeologisch interessante niveau mogelijk niet aangetast zal worden, is door de adviseur archeologie van de gemeente Zederik voorgesteld de aard en de diepteligging van dit niveau middels enkele aanvullende boringen nauwkeuriger in kaart te brengen.²

In het kader hiervan wordt het in dit Plan van Aanpak beschreven onderzoek uitgevoerd.

¹ Wilbers & Moerman 2015; zaakidentificatie 3295229100.

² E-mail de heer E.E.A. van der Kuijl (Hamaland Advies).d.d. 7 april 2018.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

opdrachtgever:	Van den Heuvel Ontwikkeling & Beheer B.V. Dhr. E. van den Heuvel Lekdijk 44 2967 GB Langerak Tel.: 0184 – 600 240 E-mail: edwin@vandenheuvelbv.eu
soort onderzoek:	inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
aanleiding:	woningbouw
locatie:	Benedendamsestraat 19
plaats:	Ameide
gemeente:	Zederik
provincie:	Zuid-Holland
kadastrale gegevens:	gemeente Ameide sectie B nummer. 2532 en 2403
kaartblad:	38E (1:25.000)
oppervlakte plangebied	0,3 ha
coördinaten:	125.842 / 441.090 125.915 / 441.090 125.915 / 441.032 125.842 / 441.032
bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Zederik Mevr. M. Schwarze Postbus 1 4230 BA Meerkerk Tel.: 0183 - 356 500 E-mail: postbus1@zederik.nl
deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Hamaland Advies dhr. E.E.A. van der Kuijl Ambachtsweg 9 7021 BT Zelhem Tel.: 06 – 518 739 33 E-mail: info@hamaland-advies.nl
goedkeuring rapport door bevoegde overheid:	verondersteld, rapport is door opdrachtgever/initiatiefnemer voorgelegd
Archis-zaaknummer:	4714884100
ADC-projectcode:	4200406
auteur:	J. Holl
projectmedewerker(s):	n.v.t.
autorisatie:	R.M. van der Zee
periode van uitvoering:	mei 2018 en juni 2019
beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
beheer en plaats digitale documentatie	https://doi.org/10.17026/dans-zpz-7eye

2 Resultaten eerder onderzoek

In 2015 is voor het onderhavige plangebied door IDDS een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd.³ Voor aanvang van het booronderzoek gold een lage tot middelhoge verwachting voor resten uit de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen, dit vanwege het voorkomen van zandige oeverwalafzettingen van de Lek of een zijrivier hiervan. Verder gold vanwege de ligging in de dorpskern van Ameide een hoge verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Door verschillende bouw- en sloopactiviteiten werd evenwel rekening gehouden met verstoring van het bodemarchief. Met zekerheid kan worden gesteld dat het uitgraven van een bouwkuip en het aanbrengen van heipalen ten behoeve van de oprichting van de huidige meelfabriek geleid heeft tot diepe verstoringen.

Het verkennend booronderzoek wees uit dat in tegenstelling tot de op basis van het bureauonderzoek uitgesproken verwachting de natuurlijke ondergrond niet is opgebouwd uit oeverafzettingen, maar uit komafzettingen. Op basis van deze opbouw werd geconcludeerd dat de locatie tot aan de bedijking van de Lek ongunstig was voor bewoning. Er geldt daarom een lage verwachting voor archeologische resten, uitgezonderd sporen van agrarische activiteiten, vanaf de Prehistorie tot en met de Vroege Middeleeuwen.

Op de komafzettingen bevinden zich overstromingsafzettingen die zich kenmerken door een afwisseling van laagjes sterk siltige klei en sterk kleiig veen. De bovenste 55 tot 110 cm van dit pakket bestaat in de meeste boringen uit sterk siltige tot sterk zandige klei met een bijmenging van fragmenten baksteen en houtskool. In dit niveau zijn twee aardewerkfragmenten aangetroffen, daterend uit de 11^e of 12^e eeuw en de 17^e eeuw. Dit geeft aan dat deze bewerking al vanaf de Late Middeleeuwen kan hebben plaatsgevonden. De top van dit niveau is aangetroffen op 40 tot 90 cm –mv. Uit de boorstaten blijkt echter dat de bovenste decimeters relatief veel recent bouwpuin bevatten, wat een recente verstoring aanduidt. Het plangebied is op basis van historisch kaartmateriaal minimaal vanaf de 18^e eeuw bebouwd geweest. De exacte ligging van de bebouwing in de 18^e eeuw is, vanwege de lage mate van detail op het kaartmateriaal uit deze periode, niet exact aan te geven. Op de Kadastrale Minuut van 1832 stond direct langs de Benedendamsestraat en op de locatie die nu bebouwd is met een fabriekspand. Ook in het uiterste noordwesten van het huidige plangebied stond op deze kaart een huis. Het gedeelte dat op de Kadastrale Minuut niet bebouwd was, was in gebruik als tuin en erf. In deze delen kunnen daarom mogelijk nog resten van tuin- of erfinrichting verwacht worden.

Er geldt dus een hoge verwachting voor archeologische resten van met name bebouwing uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd. Deze resten worden niet meer verwacht onder de huidige bebouwing en ter plaatse van het gesaneerde gebied (met onbekende omvang) rondom boring 3.

Op basis van de uit het bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek verkregen resultaten werd het volgende geconcludeerd:⁴:

De verwachtingen in het plangebied zijn tweeledig. Ten eerste is er een lage tot middelhoge verwachting voor archeologische resten uit de periode Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen op de eventueel voorkomende zandige oeverwal afzettingen van de Lek of de kleine zijrivier die bij Ameide uitmondde in de Lek. Omdat het plangebied ligt op de oever van deze zijrivier en op de oeverwal van de Lek kunnen er archeologische resten aanwezig zijn van onder andere bewoning, agrarische of industriële activiteiten en religieuze activiteiten. Het gaat hierbij voornamelijk om sporen van palen, putten en kuilen of om vondsten van aardewerk, metaal, hout en glas.

³ Wilbers & Moerman 2015.

⁴ ibid., p. 17 en 18.

Door de ligging van het plangebied op de oever van een afgedamde zijrivier (deze afdamming dateert op basis van de geschiedenis van de stadsrechten uit het begin van de Late Middeleeuwen) in de dorpskern van Ameide is er een hoge archeologische verwachting voor waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. In het plangebied worden vooral resten van bewoning of industriële activiteiten verwacht in de vorm van houten of stenen funderingen, water- of beerputten en (afval)kuilen.

Het is onduidelijk in hoeverre het steeds opnieuw bebouwen van het plangebied de archeologische resten in de bodem verstoord zullen hebben. Aangenomen wordt dat de woningen en boerderijen die voorkomen op de minuutplan niet de eerste gebouwen zullen zijn geweest in het plangebied. Deze woningen zijn uiteindelijk gesloopt en vervangen door de meelfabriek. Ten behoeve van de bouw van de meelfabriek is een bouwkuip uitgegraven en zijn veel heipalen aangebracht. Onder de meelfabriek worden daardoor geen archeologische waarden meer verwacht.

De boringen hebben uitgewezen dat het plangebied gelegen is op komafzettingen van de Lek. Sporen van een oeverwal of een stroomrug, zoals konden worden verwacht op basis van het bureauonderzoek, zijn binnen de geboorde diepte van 4,0 m –mv niet aangetroffen. Op basis hiervan zal het plangebied tot aan de afdamming van de Lek en diens zijrivier in de Late Middeleeuwen ongunstig zijn geweest voor bewoning. Er geldt daarom een lage archeologische verwachting voor bewoningsresten vanaf de prehistorie tot en met de Vroege Middeleeuwen. Wel kunnen er sporen van landgebruik zoals landbouw worden aangetroffen. Deze zullen met name dateren vanaf het einde van de Vroege Middeleeuwen, aangezien het dorp Ameide al sinds ca. de 9^e eeuw bestaat.

Op de komafzettingen bevinden zich overstromingsafzettingen waarvan de top antropogeen bewerkt is. Vondstmateriaal afkomstig uit de boringen geeft aan dat deze bewerking al vanaf de Late Middeleeuwen kan hebben plaatsgevonden. Het plangebied is op basis van historisch kaartmateriaal minimaal vanaf de 18e eeuw bebouwd geweest. Er geldt dus een hoge verwachting voor archeologische resten van met name bebouwing uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Deze resten worden niet meer verwacht onder de huidige bebouwing en ter plaatse van het gesaneerde gebied (met onbekende omvang) rondom boring 3.

Samenvattend kan gesteld worden dat het archeologische niveau zich ten noorden van de huidige bebouwing op 20 à 40 cm –mv bevindt.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1.1 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Op advies van de bevoegde overheid is een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd om de aard en diepteligging van het eerder aangetroffen archeologische niveau nauwkeuriger in kaart te brengen. Hierbij is de volgende onderzoeksmethode toegepast:

aantal boringen:	5
boorgrid:	verspreid over het noordelijk deel van plangebied
diepte boringen:	tot tenminste 30 cm in de natuurlijke afzettingen, met een maximum van 2 m –mv
boormethode:	Edelmanboor met diameter 7 cm en gutsboor met diameter 3 cm (handmatig)
bemonstering:	versnijden en verbrokkelen

De bodemtextuur en archeologische indicatoren zijn beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.⁵ De X- en Y-coördinaten zijn ingemeten met een GPS met een nauwkeurigheid van 2 m. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

Hoewel het aanvullende booronderzoek niet als primair doel het opsporen van archeologische vindplaatsen en indicatoren heeft, zijn relevante archeologische vondsten wel verzameld en globaal gedetermineerd.

3.1.2 Resultaten

Tijdens het aanvullend verkennend booronderzoek is onderin het profiel kalkrijke, bruinigrijze, zwak humeuze klei met plantenresten aangetroffen. Deze klei is matig tot sterk siltig en half tot bijna gerijpt. Op grond van deze lithologische eigenschappen lijkt sprake te zijn van een restgeul. Op basis van het bureauonderzoek zou dit een restgeul van de Lek moeten zijn. De top van deze afzettingen bevindt zich op 100 à 150 cm –mv in boring 2-4, maar in de boringen 1 en 5 zijn deze niet aangetroffen binnen de maximale boordiepte van 200 cm –mv.

Boven de natuurlijke afzettingen bevindt zich in de boringen 2, 3 en 5 een pakket zwak tot sterk zandige, overwegend matig humeuze, donkergrijze klei. Deze klei is kalkrijk, bevat puinresten en is bijna ongerijpt tot half gerijpt. De puinresten waren te gefragmenteerd om nader te kunnen dateren dan Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd. In boring 5 zijn binnen dit pakket een botfragment en aardewerkfragment aangetroffen. Het botfragment was zeer gefragmenteerd en kon niet nader gedetermineerd worden. Het aardewerkfragment betreft geglazuurd, roodbakkend aardewerk, dat gedateerd kon worden in de 16e of 17e eeuw.⁶ De top van dit pakket bevindt zich op 60 à 85 cm –mv (0,4 tot 1,7 m +NAP).

In de boringen 2, 3 en 5 is boven het hierboven beschreven pakket een laag matig siltig, matig humeus, donkergrijs zand aangetroffen. Deze laag bevat veel recente puinfragmenten. Op basis van deze puinfragmenten is geconcludeerd dat het hier een recente ophoging betreft, vermoedelijk gerelateerd aan de realisatie van de huidige bebouwing en inrichting van het terrein. De top van deze laag bevindt zich op 30 à 40 cm –mv.

De bovenste laag wordt in alle boringen gevormd door een laag ophoogzand, dat vermoedelijk is aangebracht tijdens de bouwphase van de huidige fabriek. In de boringen 2, 3 en 5 loopt deze laag slechts tot 30 à 40 cm –mv, maar in de boringen 1 en 4 is deze aanzienlijk dikker. In boring 1 loopt deze laag door tot 150 cm –mv, op welke diepte gestuit werd op een verhardingslaag. De aard van deze laag kon op basis van het booronderzoek niet vastgesteld worden. Het is theoretisch mogelijk dat het hier om (funderings)resten van eerdere bebouwing gaat. Op grond van de ligging direct naast een ingegraven opslagsilo en omdat boven de verhardingslaag alleen recent ophoogzand is

⁵ Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

⁶ determinatie door J.T. Verduin, Senior KNA materiaalspecialist Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

aangetroffen, lijkt eerder sprake te zijn van een recente funderingslaag, vermoedelijk gerelateerd aan het opslagsilo. In boring 4 loopt de laag ophoogzand door tot 150 cm –mv en rust deze direct op de natuurlijke geulafzettingen. Eventuele archeologische resten zijn op deze locatie vermoedelijk reeds verstoord geraakt tijdens de bouw van de huidige fabriek.

3.1.3 Conclusie

Op basis van het aanvullende verkennend booronderzoek kan gesteld worden dat het archeologisch interessante niveau vanaf 60 cm –mv is aan te treffen. Hoewel is vastgesteld dat de bodem plaatselijk diep verstoord is, konden deze zones niet begrensd worden. Het verschil in diepteligging van het archeologisch interessante niveau met het eerder door IDDS uitgevoerde onderzoek is vermoedelijk te wijten aan een verschil in interpretatie. Uit de boorstaten van het eerdere onderzoek bleek dat niveaus met modern puin geïnterpreteerd zijn als een archeologisch niveau. Tijdens het huidige onderzoek is echter een duidelijk verschil in kleur en vondstmateriaal vastgesteld tussen het niveau met recent puin en met potentieel ouder materiaal. Op basis hiervan is geconcludeerd dat de top van het archeologisch interessante niveau zich op 60 à 85 cm –mv bevindt.

Het archeologisch interessante niveau ligt dieper dan tijdens door IDDS uitgevoerd onderzoek werd aangenomen en zal bij ophoging van het maaiveld en aanlegdiepte funderingen tot minder dan 60 cm -mv vermoedelijk niet aangesneden worden. Bovendien zullen eventuele resten reeds sterk zijn aangetast door diepe verstoringen.

Het bevoegd gezag (gemeente Zederik, mevr. M. Schwarze en diens adviseur, dhr. E.E.A. van der Kuijl (Hamaland Advies), heeft reeds aangegeven dat archeologisch onderzoek niet nodig is wanneer het archeologisch interessante niveau zich dieper dan 60 cm –mv bevindt.⁷ Bovendien zal een eventuele vindplaats reeds deels verstoord zijn, getuige de diep verstoorde bodemprofielen in de boringen 1 en 4. Tussen de boringen 1 en 2 is bovendien een ingegraven opslagsilo aanwezig, waardoor de bodem ter plaatse vermoedelijk deels verstoord is. Op basis hiervan wordt, in lijn met het advies van het bevoegd gezag, archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht indien de bodem tot minder dan 60 cm –mv verstoord wordt,

⁷ e-mail mevrouw. M. Schwarze d.d. 9 april 2018.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter nooit volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

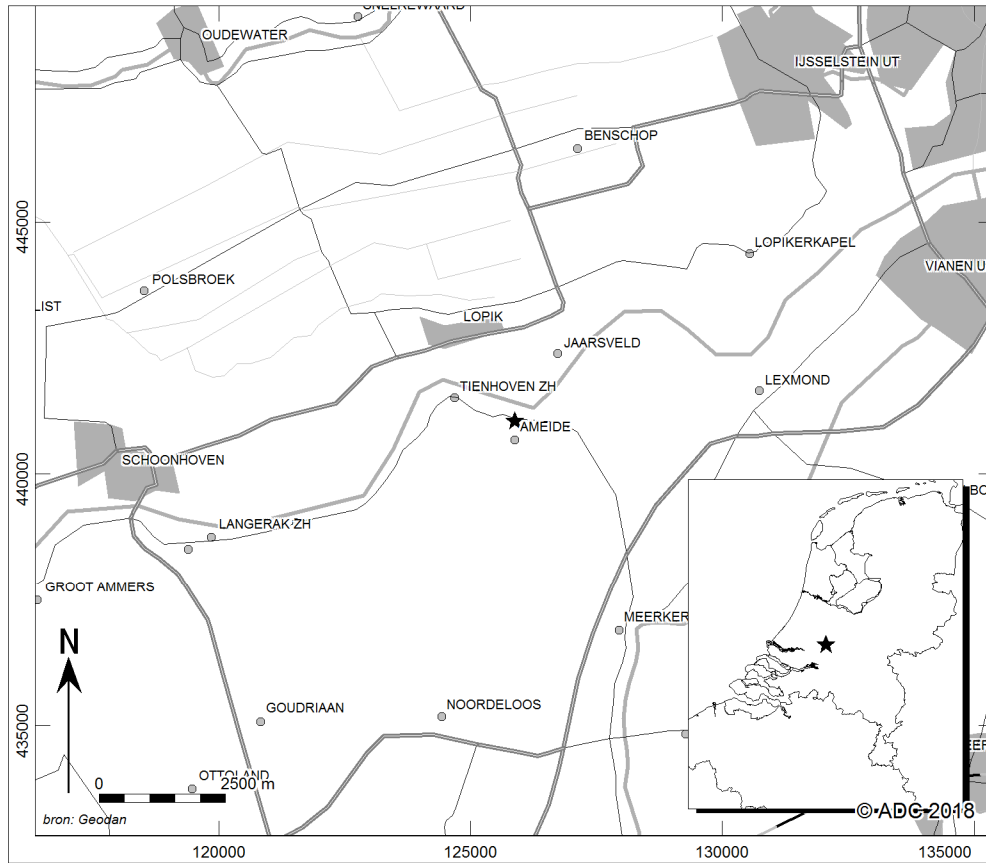
Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

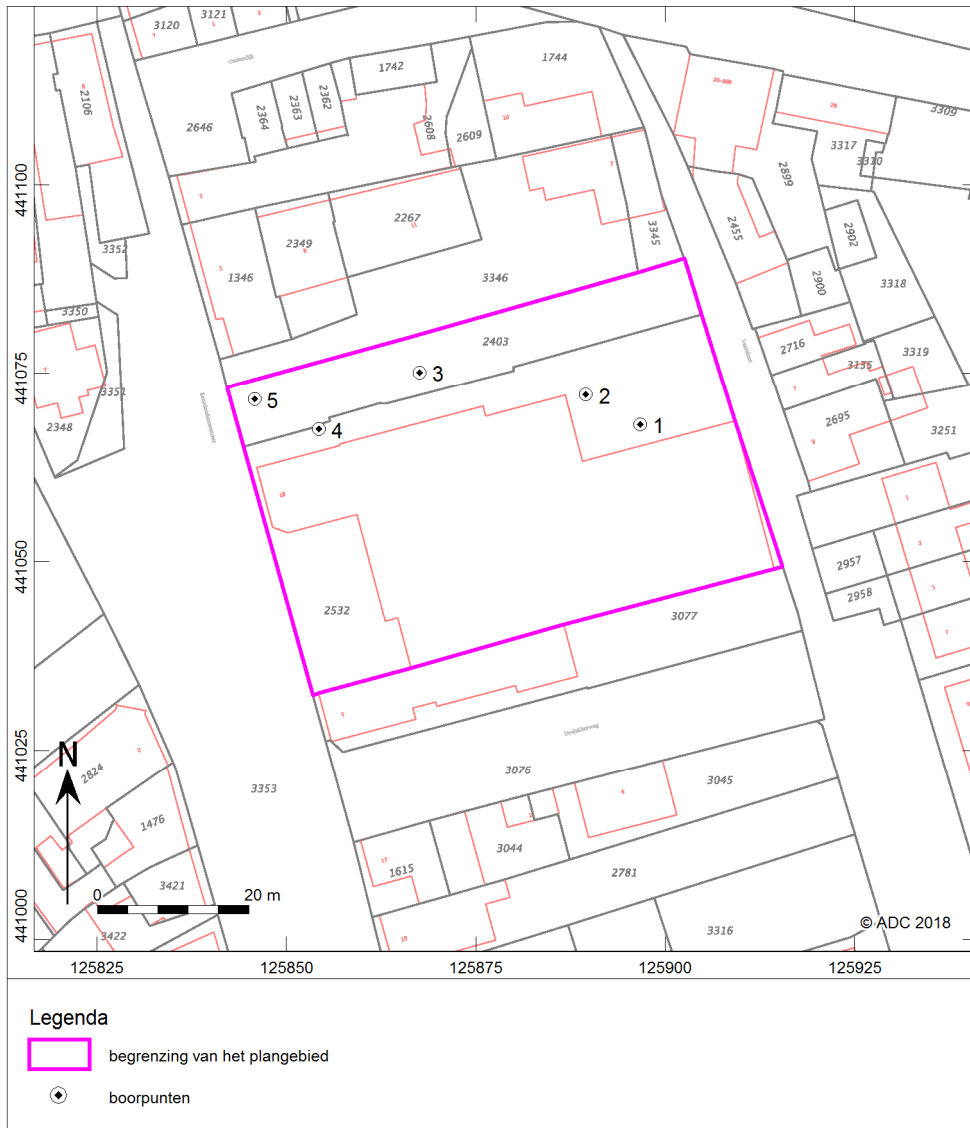
Bosch, J.H.A., 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).

Normalisatie-Instituut, Nederlands, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.

Wilbers, A.W.E. & S. Moerman, 2015: *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase; Benedendamsestraat 19, Ameide, Gemeente Zederik*. Noordwijk (IDDS Rapport 1792).

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Boorpuntenkaart

Bijlage 1 Boorgegevens

nummer	x coördinaat (m)	y coördinaat (m)	maatveldhoogte (cm) NAP	bovengrens (cm onder mv)	ondergrens (cm onder mv)	grondsoort	bijmenging	zandmediaan	kleur	kalkgehalte	antropogene bijmengingen	overig
1	125897	441068	119	0	20	zand	zwak siltig;sterk grindig;matig humeus	matig grof	donker-bruin-grijs	kalkloos		matig grote spreiding
				20	80	zand	zwak siltig	matig grof	licht-bruin-grijs	kalkrijk		matig grote spreiding;opgebrachte grond
				80	150	zand	zwak siltig	matig grof	licht-grijs	kalkrijk		matig grote spreiding;opgebrachte grond;gestuit
2	125890	441072	127	0	30	zand	zwak siltig	matig grof	licht-bruin-grijs	kalkrijk		matig grote spreiding;opgebrachte grond
				30	85	zand	matig siltig;matig humeus	matig grof	donker-bruin-grijs	kalkrijk	veel puinresten	matig grote spreiding;veel recent puin
				85	130	klei	sterk zandig;matig humeus		donker-grijs	kalkrijk	weinig puinresten	
				130	180	klei	sterk siltig;zwak humeus		grijs	kalkrijk		matig stevig;weinig plantenresten
3	125868	441075	171	0	10							stelcon
				10	30	zand	zwak siltig	matig grof	licht-bruin-grijs	kalkrijk		matig grote spreiding;opgebrachte grond
				30	60	zand	matig siltig;matig humeus	matig grof	donker-bruin-grijs	kalkrijk	veel puinresten	matig grote spreiding;recent puin
				60	100	klei	sterk zandig;sterk humeus		donker-grijs	kalkrijk	weinig puinresten	matig slap
				100	140	klei	matig siltig;zwak humeus		bruin-grijs	kalkrijk		matig slap;weinig plantenresten
				140	200	klei	sterk siltig;zwak humeus		bruin-grijs	kalkrijk		matig slap;weinig plantenresten
4	125854	441068	212									stelcon
				0	10							
				10	150	zand	zwak siltig	matig grof	licht-bruin-grijs	kalkrijk		matig grote spreiding;opgebrachte grond
				150	200	klei	sterk siltig;zwak humeus		bruin-grijs	kalkrijk		matig slap;weinig plantenresten
5	125846	441072	232									stelcon
				0	10							
				10	40	zand	zwak siltig	matig grof	licht-bruin-grijs	kalkrijk		matig grote spreiding;opgebrachte grond
				40	60	zand	matig siltig;matig humeus	matig grof	donker-grijs	kalkrijk	weinig puinresten	matig grote spreiding;recent puin
				60	100	klei	sterk zandig;matig humeus		donker-grijs	kalkrijk	weinig puinresten	slap;weinig plantenresten;botfragment, aardewerkfragment
				100	160	klei	zwak zandig;matig humeus		donker-grijs	kalkrijk	spoor puinresten;spoor houtskoolspikkels	matig slap;weinig plantenresten
				160	200	klei	zwak zandig;zwak humeus		bruin-grijs	kalkrijk	spoor puinresten	matig slap;veel plantenresten